

چکیده فارسی

مقدمه: کنترل بیماری‌های زئونوتیک یک چالش بزرگ است که مدیران بهداشت عمومی با آن مواجه هستند. روند برنامه ریزی استراتژیک، قابل برنامه ریزی، منظم، منطقی و جامع است که به سازمان‌های بهداشتی و درمانی اجازه می‌دهد تا روی چالش‌ها و تحولات مرتبط و پایدار برای آینده متمرکز شوند. از آنجایی که مدیریت و کنترل هر مشکلی مستلزم شناخت ابعاد و مولفه‌های تاثیرگذار بر آن است، مطالعه حاضر با هدف طراحی الگوی برنامه ریزی استراتژیک با تمرکز بر بیماری‌های زئونوتیک انجام شد.

روش پژوهش: این یک پژوهش کیفی - کمی است، که طی پنج مرحله طراحی و اجرا شده است. در مرحله اول ابعاد و مولفه‌های کلیدی برنامه ریزی استراتژیک برای بیماری‌های زئونوتیک با انجام یک مطالعه حیطه‌ای با جستجو در شش پایگاه داده و همچنین مصاحبه با ۴۰ نفر از خبرگان با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی، شناسایی شد. در مرحله دوم برای شناسایی نقاط ضعف و قوت برنامه ریزی استراتژیک، ۴۰ نفر صاحب‌نظران مرحله قبل، در سطوح کلان سیاست‌گذاری، مدیریتی و اجرایی معاونت بهداشت وزارت بهداشت، رییس و کارشناسان سازمان دامپزشکی و سازمان حفاظت محیط و سایر سازمان‌ها و ذینفعان درگیر برنامه زئونوز و سایر حوزه‌های مرتبط و آگاه به موضوع در مصاحبه نیمه ساختار یافته شرکت نمودند. تحلیل داده‌ها به روش تحلیل محتوا و استفاده از نسخه ۱۸ نرم‌افزار MAXQDA انجام شد. بدنبال آن با استفاده از یافته‌های مرحله اول و دوم و مقایسه مرور متون و نظرات خبرگان، پرسشنامه‌ای حاوی شش محور ابعاد استراتژی و ۳۸ مولفه استراتژی طراحی شد. که طی دو راند دلفی و ارسال به ۵۰ نفر از صاحب‌نظران، الگوی اولیه برنامه ریزی استراتژیک در نظام سلامت ایران طراحی شد. در مرحله پایانی الگوی اولیه با استفاده از خوشه بندی سلسله مراتبی وارد و سپس تحلیل عاملی تاییدی اعتبار سنجی و الگوی نهایی ارائه شد.

یافته‌ها:

بر اساس تحلیل محتوای ۵۰ برنامه استراتژیک با مرور حیطه‌ای، ابعاد و مولفه‌های کلیدی برنامه ریزی استراتژیک بیماری‌های منتخب در قالب پنج گزینه مشترک استخراج شد که شامل تقویت نظام مراقبت بیماری، ارتقا سطح دسترسی به خدمات بیماری (تشخیص و درمان)، تقویت آموزش عموم مردم به خصوص جمعیت در معرض خطر و گروه‌های هدف، تقویت حمایت طلبی و مشارکت اجتماعی و تقویت نظارت بر اجرای کامل مقررات بین المللی بهداشتی بود. همچنین در این مرحله نتایج حاصل از مصاحبه با صاحب‌نظران در خصوص ابعاد و مولفه‌های کلیدی برنامه ریزی استراتژیک، در قالب چهار مضمون اصلی و ۱۴ مضمون فرعی ارائه شد. نتایج مرتبط با تعیین نقاط ضعف و قوت برنامه ریزی استراتژیک در قالب (دو مضمون اصلی و ۱۸ مضمون فرعی)، خلاصه و ارائه شد. پس از مقایسه یافته‌های مرور متون و یافته‌های مصاحبه با خبرگان، سوالات پژوهشی در دو بخش حیطه‌های استراتژی در

قالب هفت بعد و مولفه‌های استراتژی در قالب ۳۸ آیتم به صورت پرسشنامه جهت طرح در دلفی تهیه شد. الگوی اولیه با ۳۵ سوال باقیمانده از مرحله دلفی با خوشه بندی سلسله مراتبی وارد دسته بندی و ارائه شد. و سپس توسط تحلیل عاملی تاییدی اعتبار سنجی شد و مولفه‌هایی که دارای بار عاملی کمتر از ۰.۴ بودند حذف و الگوی نهایی با سه بعد و ۱۷ مولفه استراتژی طراحی و ارائه گردید.

نتیجه‌گیری:

سیستم‌های بهداشتی به منظور ارتقاء توانایی‌های خود در مبارزه با بیماری مشترک انسان و حیوان نیازمند توسعه و طراحی برنامه ریزی استراتژیک هستند. که این برنامه‌ها باید منعطف بوده، در راستای رویکرد سلامت واحد، بر اساس نیازهای فعلی و همسو با چالش‌های جدید پیش روی سیستم‌های بهداشتی باشند. بنابراین الگوی پیشنهادی با در نظر گرفتن ابعاد و مولفه‌های تاثیر گذار بر کنترل بیماری‌های زئونوتیک می‌تواند راهگشای دست اندرکاران و سیاستگذاران کنترل بیماری باشد.

کلید واژه: بیماری‌های زئونوز، برنامه‌ریزی استراتژیک، نظام سلامت، ایران